

INDIVIDUALIZMAS

INDIVIDUALIZMO SAMPRATA

Individualizmas yra gana plati s voka. Neretai jo vardu yra suprantama eil vairi , kartais net priešing nuomoni , sitikinim bei apskritai nuotaik . Enciklopedijose individualizmas trumpai aptariamas polinkiu pirmoje eil je pabr žti, akcentuoti žmogiškojo individo, asmens vert , tos vert s ugdym , išvystym , sykiu nurodant, kad jis yra diametraliai priešingas žmoni mas s, kolektyvo s vokai. Šitaip suprastas individualizmas taikomas ne vien tik paskiriems asmenims, bet taip pat ir iškilesn ms šeimoms, tam tikroms specifin ms žmoni grup ms, kurios kitus yra prašokusius savo verte, savitu gyvenimo b du, išskirtina savo vidin s vert s s mone, kuri neleidžia joms susilieti su mase. Jei tokio pob džio grup s susiformuoja ir iškyla, tai ir joms, lygiai kaip ir pavieniams asmenims, savarankiškai pabr žiantiems bei kultivuojantiems savo individualyb , kaip tik ir yra taikomas individualizmo vardas. Jeigu ieškotume b dingiausios žym s, lyg kokio bendro rodiklio, po kuriuo b t galima apjungti beveik visas šiuo vardu besivadinanias sroves, yra sekanti: individualizmas yra perdtas pavienio asmens ar išskirtinos grup s akcentavimas, pastatymas viso ko centre, tuo pat nustumiant antr eil , arba visai ignoruojant santykius su platesne juos supan ia visuomene.

Dabar trumpai pažvelkime, kas po šiais aptarimais slepiasi, kokios yra individualizmo pagrindin s žym s. Vis pirma reikia pasteb ti, kad n ra vienos sistematin s individualizmo filosofijos, kurios prad b t galima atsekti individualizm išpaž stan i atstov pasisakymuose ar j gyvenimo formoje bei elgesyje. Tai, kas šiuo vardu yra vadinama, yra veikiau gal vairios individualistin s tendencijos, kuri minties si las veda gimingas filosofines sistemas — nominalizm , eudemonizm , skepticizm , subjektyvizm , egzistencializm . Šiose filosofin se srov se žmogiškasis individas pastatomas visa kuo tikslu bei antropologinio, etinio ir politinio-ekonominio pažinimo norma. Ontologiškai ir logiškai svarstant, svarbiausia centrin vieta skiriama konkre iam individui, atmetant visa, kas yra bendra, universalu, idealu. Min tose siste-

mose bei srov se ypa iai pabr žiama sitikinimas, kad individas yra ontiskai pirmesnis už visum , asmuo pirmesnis už visuomen . Tikrai pažinti, jie sako, galima tiktai konkret individ , nes tik jisai yra realus.

INDIVIDUALIZMO ŽYMS

Norint geriau išryškinti pagrindines individualizmo žymes, verta pažvelgti tai, k jo atstovai sako apie individo santyk su visuomene. Kaip jau anks iau buvo min ta, individualizmas n ra atskira filosofin sistema. Tai daugiau panašu vien visuomen s mokslo teorij , kuri skelbia, kad viso ko pagrinde statytinas lais-vasis individas. Ši teorija pabr žia, kad tiktai remiantis laisvuoju individu ir jojo sampratos šviesoje yra manoma studijuoti visuomen s s rang bei sprendžiamos individ ir visuomen s santyki problemos. Pagrindiniai šitokio individualizmo teigimai yra šie :

- a. Visuomen yra ne kas kita kaip pavieni asmen suma.
- b. Visuomen neturi nei savo esm s, nei savitos egzistencijos. Tiktai konkretus individas — asmuo turi esm , tik jis vienas yra realus.
- c. Individas savo esme ir kilme n ra socialus padaras. Atvirkš iai — jis yra pirmiau už visuomen ir tuo b du iš esm s visuomenei priešinga b tis.
- d. Visuomen yra t pirmini b tybi —individ padaras. Ji buvo sudaryta tam, kad joje atskiri individai — asmenys išsilygint ir, reikalui iškilus, ji b t lyg forumas, kuriame individai gal t susitaikyti. Visuomen tad yra ne kas kita kaip atskir individ sutarties rezultatas.

Šitokios sampratos išvadoje visuomen , b dama tik pavieni individu-asmen suma, ilgainiui tampa lyg kokia arena, vis palankesne stipresniesiems individams, bet užgožianti silpnesniusius.

B dinga tokiai individualistinei socialinei teorijai yra akcentavimas reikalo pavieniams asmenims vidiniai atsiriboti nuo visuomen s, kuri yra suprantama kaip kažkas dirbtinai sukonstruoto, žymiai v liau atsiradusio, bet nat raliai neplaukian io iš žmogaus prigimties. Taigi, iš šios teorijos seka, kad visuomen n ra iš esm s b tina, nes josios sampratoje n ra b tinumo žym s, mes galime labai gerai sivaizduoti, samprotauti ir suprasti žmog — individ visiškai be jos.

Iš ia savaime plaukia sekan ios išvados : Individualizme socialinis elementas praranda savo esmin charakter , visuomen

neturi savitos buities, visa kas jai iki šiol b davo priskiriama, iš jos atimama ir priskiriama individualiam asmeniui, jo interes sri iai. Šitaip išgarav s socialinis elementas individualizme tampa vien tik išorine pavieni individ s veikos apraiška. Vieninteliai absoliu ios autonomijos bei egotistinio-autarkinio b ties charakterio neš jai lieka tik individai. Gi tai, kas paprastai b davo suprantama po visuomeniškumo, socialumo s vokomis, individualizme pristatoma tik kaip pavieni individ nusiteikim , interes suma, kuria galima operuoti vairiais susitarimais, pasikeitimais etc. Gi visuomen — lyg kokia biznio arena, kurioje individai atlieka savo transakcijas, o valstyb privalo visa šitai apsaugoti.

Šitoki individualizmo samprat atremta socialin politika siekia, kad b t garantuota individo laisv , ir pažabota valstyb s galia, nes valstyb s egzistencija ia yra pripaž stama tiktai kaip neišvengiama blogyb (*malum necessarium*).

Trumpai pažvelgus šias b ding sias individualizmo žymes, kyla klausimas : kas yra toji «individo laisv » ?

Ar iau pažvelg individualizmo atstov samprotavimus, matome, kad ši laisv s s voka plaukia iš individualistiškai suformuluotos žmogaus id jos, pagal kuri bet koks ryšys ar santykis su kitais yra jau tuo pa iu ir individo suvaržymas, jojo sukaustymas. Pagal juos, toleruoti dar galima tiktai minimalinis santykiavimas ir tiktai toks, kuris vieno asmens laisv apsaugo nuo kito asmens laisv s siveržimo.

Iš to, kas pasakyta, gal jo paaišk ti, kad šitokioje individualistiškai nudažytoje socialin je teorijoje ir iš jos išplaukian ioje politikoje b dinga yra aštrus nusisukimas nuo visumos, pabr žiant, kad iš viso n ra jokios vienos visiems žmon ms bendros žmogiškosios prigimties. Šis individualizmas taip pat paneigia daugumos žmoni sitikinim , kad tiktai laisv asmen bendruomen je pavienis asmuo normaliai br sta, auga ir vystosi, randa savo b ties atbaigim — b tent meil s santykyje su kitais, ir kad pa iai individo egzistencijai b tina visuomen s atrama.

INDIVIDUALIZMO RAIDA

Individualizmas savo šaknimis yra atsir m s v lyvojo skolastikos periodo nominalizm . Kaip žinia, tai buvo filosofin srov , kuri iš jo kov su tradicine aristoteline-tomistine teorija, skelbian ia, kad yra vienas visiems bendras empirinis pasaulis, atsir m s tobul , atbaigt , preegzistuojant ideal pasaul . Nominalizmas suskald t ideal , visk apjungiant ir grindžiant pasaul , skelbdamas, kad empiriniame pasaulyje real s yra tiktai pavieniai

konkret s individai. Pradžioje buvo tai tik metodinis individ izoliavimas, bet, kaip matome, jis neišvengiamai ved vis ryškesn individ izoliavim si ir galutinai j išskyrim iš visumos, tuo suskaldydamas iki tol egzistavusi harmoning kosmin s - rang . Toksai filosofinis individualizmas jau ryškiai pasireiškia renesanso laikais, ypa Macchiavelli valstyb s teorijoje, o v liau jau ir religin je srityje — kai kuriose protestant grup se, kuriose perd tas asmeninio išganymo akcentavimas gr s vis dieviškojo atpirkimo klausim visiškai atsieti nuo tikin i j bendruomeninio gyvenimo.

Dar labiau individualizmas išsiple ia ir sustipr ja Apšvietos laikotarpio filosof tarpe. Ryšk s pavyzdžiai: Thomas Hobbes, Locke, Rousseau ir kiti. Po to jis išsivysto demokratin liberalizm , ateistin humanizm (pasiekus kraštutiniausios formos — anarchizme : Bakunin, Carlyle, M. Stirner, Nietzsche), suklest jusi pranc z revoliucijos metu, išsilaikius per vis XIX šimtmet ir, pagaliau, XX šimtm eio pirmoje pus je išsiliejus nauja egzistencializmo forma.

Žinoma, nereikia pamiršti, kad individualizmo raidoje buvo pasireišk s taip pat ir neretas pozityvus bandymas išsiveržti iš perd to organizacin s strukt ros puosel jimo, kurio vardu galingieji steng si užgožti individo laisves, panaudodami ir religinio pob džio spaudim , netgi pa i Evangelij šitam tikslui. Pavyzdžiui : Erazmas, Thomas More ir kiti. Iš XIX šimtm eio min tini tokie krikšioni bendruomen s mintytojai kaip Schleiermacheris, Kierkegaardas, kardinolas Newmanas. Ta iau šie balsai buvo per silpni. D l to kai kurios teigiamos krikš ionhi filosof pastangos ne steng suteikti didesn s atramos šiam gera kryptimi besireiškian iam žmogaus asmenin s laisv s s j džiui, ir liberalizmas nuried jo ateistinio humanizmo, anarchizmo kryptimi.

INDIVIDUALIZMAS DABAR

Trumpai paži r kime, kokios yra b dingesn s individualizmo žym s dabar. Kaip jau pradžioje buvo min ta, individualizmui r pi pabr žti pavienio žmogaus individualinis nepakartojamumas, jo nelygstanti vert , savarankiškumas, atsakomyb , asmens teisi prieš visuomen s ir valstyb s spaudim išk limas ir gynimas. Šisai individo laisv s akcentavimas visada žav jo žmog , uždegdavo j protestui, žiebdao revoliucij ugn , galindavo j aukotis. Šiais laikais visa šitai yra jau daugiau negu š kis, jungi s jo pasek jus kovai prieš sivyrvusi bei paralyžuojan i tvark . Dabarties

gyvenime individualistinis tendencijos yra jau nudažiusios mases ir pakeitusios netgi vis dabarties žmogaus pasaulį. Su autoritetu — valstybiniu ar bažnytiniu — šio pastarojo dešimtmėio jaunuoliai jau nebekovoja. Iš autoriteto pradžioje dar buvo juokiamasi, jis ironizuojamas, o dabar jau bet koks autoritetas paprasčiausiai ignoruojamas. Iškalbingiausiai šitok individualizmas savo romanuose, novelėse, dramose yra pavaizdavęs kai kurie rašytojai egzistencialistai, ypač Camus, Sartre. Nenuostabu tad, kodėl jaunuoliai šiais laikais žavisi ir jį gerbia. Konkreti šitokio individualizmo pasakymuose gyvenime yra begalės. Moraliniame gyvenime situacinė etika beveik vis priimama kaip tikras visiškas žodis ir vadovas; reliatyvizmas, neribota savojo «aš» kaip viso ko «normos» apoteozė ir t. t. Mene ir apskritai grožinėje karyboje autoriai pirmoje eilėje siekia tiksliai save išsakyti, visai nepaisydami, ar kas juos supras, ar jiems atsakys ar ne. Panašiai ir su religiniu gyvenimu. Ir čia akcentas ant «išgyvenimo», pseudo-misticizmo, noro bet kuriais būdais «sueiti kontaktą» su antempirine paslaptimi, «asmeniškai jį patirti».

Minėti egzistencialistų autoriai populiarumas ir vis besiplečiantis taktas jaunajame tarpe rodo, kad jie vaizduojami žmonės bei situacijos lengvai randa atgarsį šiame žmogaus mąstymo stysenoje, jausenoje ir tuo pačiu parodo, kas jį dabar giliausiai veikia, kuo jis daugiausiai rėpinasi.

Trumpai mestas žvilgsnis į šiuos faktus mums parodo, kad minėti individualizmo vystymosi kreivė, prasidėjusi su viduramžių nominalizmu, ateistiniame egzistencializme jau yra pasiekusi dramatinį rezultatą. Žmogus, laisvasis individas, su nieku nesurištas, nuo nieko nepriklausomas, pats save kuriantis savo laisvaisiais aktais, atsakingas prieš nieką, tik save, — pasijunta tuomet kaip kažkaip savotiškai vienas, izoliuotas, be išėjimo, akliogatyvis (Sartre, *Huis clos*), lyg tas «svetimasis», nesuprantamas šioje visuomenėje.

Jeigu mes paklaustume, kame yra šito kraštutinio individualizmo nūriedėjimo šitokiu akliogatyviu priežastis, pastebėtume, kad ir atmetus taip vadinamas ateistines, humanistines ir kitas prielaidas, raktą reiktų ieškoti vienpusiškame, siaurame žmogaus laisvės supratime. Individualizmas pamiršta, kad laisvė reikia suprasti ne vien kaip «laisvė nuo ko», t. y. nepriklausomum, nevaržomum, neribotą autonomiją, sauvaldą, vadinasi tik neigatyviai, bet žymiai daugiau, t. y. pozityviai kaip «laisvė kam». Individualizmas pamiršta, kad pavienio individo — asmens atsakomybė turi atsiremti objektyvi tikrovė, kuri reikalauja sykiu ir sąpareigojimo surišto su tikrove. Paneigdamas šiuos atskirus asmenis

pražengian i , juos apsupan i ir su kitais rišan i tikrov , visa tai kas žmoni gyvenime yra bendra, visuotina, individualizmas lieka pakib s grynai antitezin je opozicijoje kolektyvizmui, totalitarizmui, masi jud jimui, nesugeb damas ji išpaž stan iam suteikti pozityvios k rybin s atramos bei nurodyti jam ateities krypt .

Šia proga tekt pamin ti dar vien ši laik individualizmo apraišk — tai vis stipr j s ir besiple i s nat ralistinio humanizmo s j dis. Jis ypa dabar stiprus intelektual , inteligent tarpe, bet jo aidas jau siekia platesnius sluogsnius, ypa iai jo bendroji pasaul jauta, pagrindinis nusiteikimas jau gerokai prasiverž s net ir kai kuriuos tikin i j sluoksnius. Šiame nat ralistiniame humanizme yra jau išryšk j s stiprus antgamtin s tikrov s, transcendentijos paneigimas. Visas d mesio centras skiriamas žmogui, jo k rybiniam potencialui, jojo laisv s problemoms. Visos realyb s centras — žmogus : individas, asmuo. Pirmoje eil je reikia jo visas galias išvystyti iki aukš iausio galimo taško, reikia jam leisti visk išgyventi, pajusti, Nietzsche-s žodžiais tariant, leisti jam b ti sau pa iam, « likti šiai žemei ištikimam ».

IŠVADOS IR PRITAIKYMAS TEOLOGINIAM SUSIM STYMU

Iš viso to, kas buvo iki šiol pasakyta, ryšk ja, prieš kok didel uždavin atsistoja krikš ioniškaisiais principais pagr sta antropologija, socialiniai mokslai, teologija. Individualizmas, ypa naujausios jo apraiškos, yra tikrai rimtas išš kis, pro kur nebegali lengva širdimi praeiti min tieji mokslai, disciplinos. Šitaip išbujoj s ir grasin s individualizmas ver ia kiekvien krikš ion , o ypa iai teolog , rimtai pakedenti dabarties individualizmo apraiškas, gerai sijausti dabar vis galingiau besireiškian ias asmenin s laisv s ir individo vert s pajautimo nuotaikas. B t li dna, kad iniciatyva šioje srityje atitekt krikš ionybei priešing ideolog rankas. Tod l b tina ypa katalikams teologams nedelsiant susir pinti dabarties žmogui pristatyti krikš ioniškus principus atremt pilnutinio žmogaus ideal , patraukl ir giliai patenkinant , kuriame jisai gal t suderinti radikal individualum , gyvai pajust subjektyvum , su nemažiau nat raliu, žmogui gimtu polinkiu siekti kito « aš », išvystant t taip vadinam « Aš ir Tu » santyk .

Norint šita linkme kai k laim ti, reikia gerai pažinti tas vairias min tas apraiškas, kurioms paprastai prikergiamas individualizmo vardas. Netikslu š termin vartoti, kai kalbama apie žmogaus individualyb metafiziškai ar etiškai, t. y. kai filosofin je refleksijoje apeliuojama asmens nelygstam vert , jo atsakomyb , laisv . Juk netgi ir paviršutiniškas žvilgsnis žmonijos istorij

mums parodys, kad tai yra sykiu nat ralus ir palaiapsniui atsiskleidži s dvasinis s moningumas, savo gražiausiais žiedais pasireiški s kaip tik atskir individ — asmenybi savis mon je. Bet šitai n ra tas pats, kas norima išreikšti anks iau aptartu individualizmo vardu Tai, kas dabar vadinama siaurai suprastu individualizmu, yra vienašališkas, perd tas individuo kaip tokio akcentavimas. Iš žmogaus prigimties gelmi kyl s troškimas, tendencija atskleisti bei išryškinti, sustiprinti ir atbaigti savo individualyb reikia skirti nuo individualizmo, kaip skiriama liberalizmas nuo tikrojo laisv s vert s žmoguje pajutimo bei kultyvavimo. Individualyb s s voka išreiškia k rybini atvirum , kylant iš žmogaus asmens gelmi , gi individualizmas jau pa ia savo aptartimi yra atskirianti, apribojanti s voka. Tod l b t visai neteisinga po šitokio individualizmo vardu grupuoti (kaip kai kurie nor tu) tokias asmenybes, kaip šv. Tom Akviniet , Meister Eckhart , Liuter , Ignac Loyol , kard. Newman ir kitus, kurie buvo didžios individualios asmenyb s.

Žymiai ar iau šios individualizmo kategorijos stovi tokie gar s s praeito šimtme io mintytojai, kaip Bakunin, Carlyle, Bentham, M. Stirner, Nietzsche. Bet ir jie, jeigu tik geriau siži r sime j j skelbiamas id jas, po tais garsiai skelbiamais š kiais, retorika, pirmoje eil je vis d lto steng si apeliuoti žmogaus prot , jo asmeniškos laisv s s mon , tuo keldami nerim , pasipriešinim atgyventoms, sustingusioms politin ms-religin ms institucijoms. Nubraukime tuos išorinius š kius, atmeskime poleminiame karštyje gimusius neatsargius posakius, ir pasteb sime, kad iš j rašt kalba naujas, galingas bundan io žmogiškojo individuo balsas, kur tikrai suprasti, tinkamai vertinti ir pateisinti reikia kažko daugiau — šventojo Rašto kv pt j ir krikš ioniškojo gyvenimo diegt j princip šviesos. Krikš ionis teologas tur t b ti jautrus šitiems ir panašiems s j džiams, sugeb ti atskirti tai, kas yra autentiška ir surišta su pa ia žmogaus prigimtimi — b tent tas gilus asmenin s laisv s pajutimas, kuris beveik instinktyviai nori apsaugoti individ nuo bet koki išorini spaudim , ver ian i j taikintis ir silieti anonimin mas , nesvarbu ar ji b t maža bendruomen , valstyb , ar net Bažny ia, suprasta kaip institucija. Aišku, kada toksai atskiro asmens laisv s akcentavimas išvirsta grub izoliavim si, visuomenini bei valstybini pareig atmetim , egoistin antisocialum , tada ir geriausi pradži tur j s s j dis pamažu išsigimsta anarchizm bei kitas absurdiškas solipsizmo formas.

Taigi, teolog pareiga dabar ir b t gerai susipažinti su šiomis stipriai besireiškian iomis individualistin mis tendencijomis, pa-

sistengti jas perm styti ir atsijoti Kristaus mokslo šviesoje, kas gera inkorporuoti pilnutinio žmogaus ugdymo visum, d mes kreipiant ateit. Šitai juk mus ragina ir Vatikano II nutarimai, ypa iai konstitucija *Gaudium et Spes*, kurioje nagrin jama Bažnyios ir moderniojo pasaulio santykiai, ir visi raginami «skaityt laiko ženklus.» Dabarties technologiškai orientuotoje visuomen je, atrodo, ypa b tina gerai suprastas individualizmo korektyvas, palaikant sveikas individualistines nuotaikas. Šitai n ra vien tik intelektual ar meninink mažos grup s reikalas. Šiais laikais kiekvienas s moningas žmogus tur t bandyti sukurti savyje tam tikr individualin centr, tam tikr minimalin privatum, lyg kok dvasin židin, ir stengtis retkar iais pab ti vienatv je, pasijusti pa iu sau, «sau-žmogumi». Ir šitai praktikuoti jau vien tik kaip apsisaugojim nuo pastaruoju metu augan ios gr sm s, plaukian ios iš vis pusių: viešosios nuomon s, spaudos, vairi staig ir t.t., atakuoti ir kelti viešumon asmens privataus gyvenimo detales, tuo užgožiant ir paralyžuojant tai, kas jam yra šven iausia — laisv. Dar daugiau — šitaip suprastas k rybinis individualumas yra b tina s lyga asmen tarpusavio santykius kuriant, palaikant ir ple iant. Jei žmogus nori likti autentišku žmogumi dabartin je vairi id j maišatyje, yra b tina pabr žti ne tik individo asmens laisv, bet ir jo pagrindines teises.

Kokioje formoje naujasis individualizmas ir besireikšt, teologiškai kalbant, jis mums yra priimtinas tik nušviestas krikš ioniškoje šviesoje, kurioje mums darosi aišku, kad bet kokia sav s s mon, savojo «aš» išvystymas, asmens tobul jimas, jo prasm ir vert savo šaknis ir atram turi ne kur kitur kaip žmogaus meil s santykyje su Dievu. Šitas Dievo-žmogaus santykis Bažnyios istorijoje yra perg gyven s tam tikr išsivystymo raid. Buvo laik, kada labiau b davo pabr žiamas pavienio asmens išganymo reikalas ir šiam tikslui viskas aukojama. Ta iau dabartiniais laikais, ypa po Vatikano II susirinkimo, sustipr ja sitikinimas, kad asmeninis krikš ioniškojo tobulumo bei išganymo siekimas ne manomas be bendruomeninio santykiavimo. Liturgija, pa ios Bažnyios sav s supratimas vis ryškiau krypsta nuo individualinio visuotin, eschatologin broliškosios meil s išraiškos charakter (*Sakrament des Bruders*).

Baigiant šias bendras pastabas, nor tume dar kart pabr žti, kad, teologiškai kalbant, kraštutinis individualizmas, kaip ir visi kiti panaš s *-izmai*, yra absurdiškas. Ta iau negalime užmerkti aki faktui, kad individualizmas yra paliet s pla ius sluoksnius. Individualistinis s j dis, individualistin pasaul jauta teologui prisistato kaip dovana, kuri jis turi sau pasistatyti kaip uždavin

— nušviesti šį laisvą siekiant individų. Apreiškimo šviesoje, atidaryti jam keli pilnutinai asmenybės. Krikščioniškoji teologija privalo nedelsdama atsakyti individualizmo iššūkiui, nes vėliau jau gali tokios progos nebėgi.

Kun. Valdemaras M. Čekuras

Pomfret, Conn.

INDIVIDUALISM

by

Fr. Valdemaras M. Cukuras

Summary

In this part of the Symposium, Individualism is presented in a broader context as a cultural movement which had in the past and still has important theological implications.

Brief introductory remarks and basic definitions are followed by a summary of the development of the notion of Individualism. We are able to discover its roots as far back as the late scholastic discussions of Nominalism. Then later there appeared various rapidly developing forms of Individualism during the Renaissance and Reformation periods, Rationalism and Enlightenment. The 19th century could be called the century of Individualism which gave also such prominent Christian individualists as Schleiermacher, Kierkegaard and Cardinal Newman, to name only a few, and which reached the extremes in Bakunin, Carlyle, Stimer. Finally, 20th century Individualism is most prominently represented by the various forms of Existentialism.

In an attempt to pinpoint the basic tenets of Individualism, we run into a considerable difficulty, because the name Individualism can stand for a large number of attitudes. Perhaps the highest denominator is the effort to make the individual stand out in bold relief against the background of society, community, group. The individual is taken to be the goal and norm of ethical, political and anthropological knowledge. The individual is given a central place in contrast to the universal and the ideal. Individual is considered as objectively prior, the only thing knowable and truly real.

Theologically speaking, we should remember that individualism whatever its form, can only exist by virtue of the intervention of Christianity. Here the solution of the conflict between Individualism and Collectivism in the fields of ethics, politics, education, religion etc. is possible, since Christianity gives us a correct understanding of personalism and true solidarity. The consciousness of selfhood and individuality has its basis in the biblical experience of man's relationship to God. The dignity of the human person is at the root of a well understood Christian Individualism. Ultimately, however, Christianity is a community of persons and, therefore, by its very nature, surpasses mere individual efforts and points toward the eschatological brotherhood.